

SUMMARY

D. Martynenko. Development of education in Left-bank and Sloboda Ukraine in 18th century: source study aspect.

The analysis of sources of education development in Left-bank and Sloboda Ukraine in the XVIII century is performed; different approaches to documents investigation are given. The author's own classification of sources on the investigated problem based on generic features is presented: official and record-keeping documents (archived and published); personal materials (diaries, letters, reminiscences of contemporaries, testimonies of foreigners); instructional literature, scientific and artistic works. High level of information saturation and significance of native archive repository is proved in the article.

Key words: education in Ukraine, source study, classification of sources, native archive depositories.

УДК 37.091.4(477Макаренко)

Л. В. Пшенична

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ А. С. МАКАРЕНКА В ПРАКТИКУ СЬОГОДЕННЯ

У статті проаналізовано педагогічні ідеї Великого педагога А. С. Макаренка в контексті сучасних освітніх реалій: усебічний розвиток і самоствердження особистості; формування особистісної зрілості; особливості професійної позиції педагога в контексті гуманістичної освіти; зосереджено увагу на основних напрямках організації колективу, вихованні дітей у сім'ї. Особливу увагу приділено реалізації молодіжної політики та всезростаючій ролі інститутів студентського самоврядування як форми управління, за якої студенти на рівні академічних груп, факультету, інституту, вирішують питання удосконалення навчального процесу, розвитку позанавчальної діяльності, виявлення потенційних лідерів і вироблення в них навичок управлінської та організаторської роботи з колективом, формування майбутньої еліти нації.

Ключові слова: педагогічна спадщина А. С. Макаренка, сучасні освітні реалії, прогресивні ідеї попередників, гуманістична педагогіка в сучасній школі, розвиток особистості, гуманістична особистісно зорієнтована освіта, організація колективу, виховання гармонійно розвиненої особистості, упровадження в практику педагогічної науки виховання дітей в сім'ї.

Постановка проблеми. Розвиток України як самостійної держави, поступове входження української освіти у європейську спільноту з урахуванням основоположних засад і принципів Болонського процесу кардинально впливають на формування особистісних і професійних компетенцій як педагогів, так і громадян України в цілому. Рівень розвитку нації та її місце у світовій інтеграції визначається рівнем співробітництва адміністративної, наукової, політичної, мистецької еліти. Особлива роль у формуванні досвіду цього співробітництва покладається на педагогічних і науково-педагогічних працівників як високо компетентних, усебічно

розвинених свідомих громадян, які зорієнтовані на випереджальний характер задоволення соціально-освітніх потреб широких верств населення України.

Пріоритетом освіти в Україні є підвищення статусу вчителя, вихователя, педагога та створення конструктивних взаємовідносин між вихователем і вихованцями. Цінними й сучасними для розвитку та виховання громадянина України є досвід А. С. Макаренка. Педагогічні ідеї Великого педагога в наш час сприймаються як історична цінність, універсальна система виховання, як інструмент вивчення та розуміння причин багатьох проблем сучасної молоді, джерело створення ефективної системи соціального виховання, яка б відповідала актуальним потребам сучасності. Його науково-педагогічна діяльність була спрямована в майбутнє, тобто в сьогодення.

Аналіз актуальних досліджень. Запропонована проблема представлена у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях Е. Гартмана, Н. Дічек, В. Зюнкеля, М. Красовицького, Н. Кузьміна, І. Лікарчука, В. Лугового, Н. Ничкало, В. Решетько, А. Сбруєвої, В. Сластьоніна, Н. Тарасевич, І. Шварцовой та ін. Актуальність розгляду проблеми гуманізації навчально-виховного процесу, принципів і ідей виховної роботи стали об'єктом досліджень І. Зязюна, Л. Гриценко, Л. Гордіна, В. Малініна, С. Невської, Л. Пашко, М. Ярмаченко, які прагнули об'єктивно оцінити концептуальні положення спадщини педагога, вивчити зміст, шляхи, цілі, методи і проблеми виховання, узагальнені й запропоновані А. С. Макаренком.

Специфіці підготовки вчителя в сучасних українських вищих педагогічних навчальних закладах, шляхи оновлення змісту професійної освіти на засадах особистісно-орієнтованої педагогіки досліджували вчені В. Болотов, Л. Гриценко, В. Лазарєв, С. Невська, О. Пехота, В. Семиченко та ін. Значущості набувають детальні наукові узагальнення поглядів щодо організації професійної підготовки учительських кадрів, які є носіями національної педагогічної думки, виразниками наукової ідеології певного історичного періоду. Дослідники творчого доробку А. С. Макаренка (Л. Гордін, І. Зязюн, В. Малінін, М. Окса, Л. Попова, А. Фролов, Л. Хомич та ін.) прагнули збагатитися й об'єктивно оцінити концептуальні положення педагога-новатора, в новій, аналітичній проекції розглянути цілі та зміст педагогічного процесу в цілому, що сприятиме подальшому розвитку педагогічної науки і практики, вдосконаленню вітчизняної системи професійної педагогічної освіти.

Однак, як свідчить ретельний історіографічний аналіз джерельної бази, науковцями недостатньо системно й повно розкрито сутність і шляхи

реалізації в навчальному процесі своєрідні особливості педагогічного надбання А. С. Макаренка, що може призвести до поступового забуття наукового та практичного доробку педагога.

Мета статті – висвітлити сутність сучасного виховного процесу через педагогічні відкриття А. С. Макаренка, визначити роль вихователя та висвітлити основні аспекти педагогічних ідей великого педагога в контексті сучасних освітніх реалій.

Виклад основного матеріалу. Аналіз творчої спадщини А. С. Макаренка, що включає в себе новаторську практику та теоретичні узагальнення, оригінальні творчі розробки, свідчить про його ґрунтовну обізнаність з філософськими ідеями Ф. Ніцше і А. Бергсона, трактуванням духовних цінностей українським філософом-ідеалістом В. Соловйова, які сприяли створенню оригінальної педагогічної системи. Стрижнем цієї системи було визначення мети виховання й педагогічного процесу в цілому, які передбачали вироблення програми людської особи, людського характеру.

Відомо, що під час своєрідного виховного експерименту педагог розкрив вплив соціальних чинників: середовища, соціально-виховних інституцій, сім'ї на формування особистості, конкретизував сутність педагогічної логіки виховних впливів, що розвивають самостійність та ініціативу вихованців. Спираючись на власний педагогічний досвід він довів, що жоден виховний засіб не є універсальним, а успіх можливий лише за умови створення цілісної системи взаємопов'язаних педагогічних засобів, які ґрунтуються на спільній ідеї, що визначає стратегію й тактику вихователя та педагогічного колективу в цілому. Ця ініціатива спрямовується на результативну співпрацю, взаємодію вчителів і вихованців для досягнення освітніх цілей.

У педагогічній спадщині Антона Семеновича ми знаходимо орієнтири, цінності, необхідні для розвитку людини: гуманне суспільство, активну діяльність, красу, ідеал, гармонію людини й колективу. Метою своєї педагогічної діяльності Антон Семенович уважав виховання справжньої людини, яке здійснювалося як наслідок спрямовуючого впливу наставника. Свої методи виховання педагог організовував так, що перетворював процес виховання на співдружність дорослих і дітей, домагався, щоб вихованці відчували себе творцями системи заходів, які вони виконували з великим піднесенням, оптимістичністю, вірою в завтрашній день, у свої сили. Такий стиль поєднання керівництва з творчими зусиллями вихованців має неоціненне значення для кінцевих результатів виховної роботи і є добрим прикладом для сьогодишнього покоління вихователів, які формують світогляд справжніх громадян нашої країни.

Невтомна праця, енциклопедичні знання, багаторічний досвід, доцільність використання засобів виховання допомогли педагогу сформулювати низку основних ідей і принципів, спрямованих на гуманізацію навчально-виховного процесу. Сьогодні – це постулати й керівництво до дії сучасного, розумного вихователя – цілителя дитячих душ:

- якомога більше поваги до людини, якомога більше вимогливості до неї;
- опора на краще в людині, оптимістична гіпотеза;
- поєднання навчання з трудовим, моральним, фізичним і естетичним вихованням;
- проблема особистості може бути розв’язана, якщо в кожній людині бачити особистість;
- треба вміти працювати з вірою в людину, із серцем, із справжнім гуманізмом;
- у педагога повинна бути єдина спеціальність – він повинен бути великою людиною, справжньою людиною.

Метою виховання А. С. Макаренка вважав «програму людської особистості, програму людського характеру» [2, 129], причому в поняття «характер» він включав увесь зміст особистості, характер зовнішніх впливів і внутрішньої переконаності, і цілісну картину людської неповторності.

Світове і вітчизняне макаренкознавство акцентувало свою увагу на таких аспектах педагогічного досвіду А. С. Макаренка: роль педагога в розвитку особистості; «не дорікати за колишнє», принципи паралельної педагогічної дії, єдності виховання й життя; організаційна структура колективу як умова набуття досвіду соціальних стосунків; умови ефективності трудового виховання; роль господарських відносин у колективі з метою становлення особистості, духовний потенціал вихователя, що є основою реалізації однієї з основних функцій освіти – збереження і трансляції духовних цінностей у суспільстві та ін. Переважна більшість проблем зосереджується навколо колективу як центральної ланки організаційно-методичної системи досвіду А. С. Макаренка. І в наш час демократична культура колективу, повноцінний демократичний стиль відносин у колективі між вихователями й вихованцями, між учителями і учнями, викладачами та студентами, в колективах вихованців, учнів, студентів; гармонізація інтересів колективу, суспільства й конкретної особистості; постійна динаміка перспектив; систематична робота, спрямована на формування персонально ціннісних традицій життя в

колективі дає можливість кожному учаснику цих взаємовідносин усвідомити свою особистісну самоцінність.

А. С. Макаренко залишив багату педагогічну спадщину – понад 150 творів (романи, повісті, оповідання, п'єси, сценарії, науково-публіцистичні статті). Він увійшов у сучасну класичну педагогіку як новатор інтенсивної педагогічної думки, один із засновників теорії та методики колективного виховання. Як і сьогодні, Антон Семенович, ефективний шлях до виховання вбачав у створенні таких умов, коли вихованці є водночас і вихователями. Наполягаючи на необхідності авторитетності, високої культури, працездатності вчителів, він виступав проти того, щоб вихователь сковував ініціативу учнів у виховному процесі.

Авторське відкриття особливостей розвитку дитячого колективу було сформульоване А. С. Макаренко у вигляді цілісної педагогічної концепції, що вже стала класикою світової педагогічної науки. У найбільш концентрованому вигляді макаренківська виховна концепція представлена у вигляді законів розвитку дитячого колективу: закону руху колективу; закону паралельної педагогічної дії; закону спадкоємності поколінь та принципів розвитку дитячого колективу.

Про гармонізацію інтересів колективу й особистості свідчить ідеальна мета колективного виховання, сформульована А. С. Макаренко: сформувати почуття захищеності особистості в колективі.

Ключовою ідеєю педагога є всебічний розвиток особистості в колективі. Розвиток індивідуальності А. С. Макаренко пов'язував зі здібностями дитини, її темпераментом, рисами характеру. Колектив, на його і нашу думку, – універсальний метод виховання, який дає можливість кожній дитині розвивати свої здібності, зберігати свою індивідуальність, здійснювати процес формування особистості.

Організація роботи в колективі будується на всебічному підвищенні його морального й культурного рівня, регулюванні товариських взаємин, умінні розв'язувати конфлікти, рішуче боротися з найменшими спробами насильства старших над молодшими та слабшими. Колективна творча праця – це форма організації спільної творчої діяльності, а разом з тим – основний виховний засіб. Колективні творчі справи, колективні творчі ігри, колективні творчі свята – це організація яскравого, наповненого діяльністю та грою, творчістю і товариськістю, мрією і радістю життя. Його методика колективного виховання діє й у наш час.

Формою суспільного благополуччя, на думку А. С. Макаренка і нашу думку, є дисципліна. Дисциплінованість – це результат виховного процесу

в цілому, результат зусиль колективу дітей. Формуючи колектив, виховуючи особистість у колективі, запроваджуючи дисципліну, активізуючи моральні стимули, потрібно дбати, щоб перспектива окремої особистості збігалася з перспективою колективу.

Трактування сутності дисципліни демонструє високий рівень педагогічної культури А. С. Макаренка: «Дисципліна в колективі – це повна захищеність, повна впевненість у своєму праві, шляхах і можливостях для окремої особистості»[3]. Дисципліна – це мораль, яка стверджує, чого не слід робити, це прагнення вперед до перемоги, до подолання перешкод, це стійка моральна якість, що формується в дітей у результаті виховання та проявляється незалежно від педагогічного впливу.

Авторський підхід до виховання дисципліни, визначений у макаренківській практиці застосування логічних прийомів, засобів і методів, актуальним є і в наш час:

- якомога більше вимог, якомога більше поваги до особистості;
- викладання теорії моралі;
- краса дисципліни, естетика дисципліни: найкращий загін виконує найскладнішу роботу;
- покарання як шлях розв'язання конфлікту;
- гра як метод виховання дисципліни.

Разом цим, було обрано мудрий критерій оцінки дисциплінованості – «вчинок наодинці» – якщо ти дієш за загальними правилами й тоді, коли тебе ніхто не оцінює, ти справді дисциплінований.

Важливим інструментом перетворення дитячого колективу в цілому та кожного вихованця зокрема стала система самоврядування, чинниками ефективної роботи якої є:

- регулювання органами самоврядування всіх сторін життя колективу;
- урахування специфіки кожної із сторін життєдіяльності колективу в особливостях побудови відповідних органів самоврядування;
- демократичний централізм як принцип організації самоврядування дитячого колективу;
- регулярність роботи органів самоврядування;
- постійну ротацію виборних органів з метою надання можливості розвитку лідерських якостей усіх членів колективу;
- культивування в колективі відносин взаємної залежності, які передбачають уміння наказати товаришу в межах однієї галузі діяльності та підкоритися його наказу в іншій;

– діалектичне співвідношення педагогічного керівництва й дитячого самоврядування: чим вище є рівень розвитку самоврядування дитячого колективу, тим більше опосередкованим стає педагогічне керівництво його діяльністю.

Новітні імпульси в реалізації молодіжної політики на теренах національного освітнього простору актуалізують значущість та всезростаючу роль інститутів студентського самоврядування. Ґене́за ідеї молодіжної самоврядності не нова в педагогічній думці, хоча залишається фрагментарно дослідженою до цього часу. А. С. Макаренко стояв біля витоків нової теорії та практики дитячого й молодіжного самоврядування, що ґрунтувалося на таких ідеях:

- самоврядування – важливий важіль функціонування і розвитку виховного колективу;
- система самоврядування ускладнюється з рухом колективу за перспективними лініями;
- трудова колонія, її колектив складається з первинних колективів, їх загальнопедагогічна спрямованість – виховання позиції господаря у ставленні до навколишнього світу, самостійності, ініціативи, стимулювання громадської активності;
- самоврядування повинно сприяти перетворенню колективу на суб'єкт організації своєї діяльності.

Ідеї А. С. Макаренка в царині самоврядування отримують нові імпульси для реалізації в студентському середовищі вищих навчальних закладів. Так, самоврядування потрібно студентству, тому що це – практична школа для тих, хто бажає спробувати себе в ролі керівника, адміністратора, лідера. Орган студентського самоврядування – це можливість реалізовувати суспільно значущі проекти, що підуть на користь як студентській, так і територіальній громаді. Студентське самоврядування можна сміливо назвати однією з перших сходинок до громадянського суспільства, коли громада обирає своїх лідерів та вчиться контролювати їхні дії.

Студентське самоврядування – це форма управління, за якої студенти на рівні академічної групи, факультету, інституту, гуртожитку, курсу, спеціальності, студентського містечка, іншого структурного підрозділу ВНЗ мають право самостійно вирішувати питання внутрішнього управління. Головна мета діяльності органів студентського самоврядування полягає передусім у створенні умов самореалізації молодих громадян в інтересах

особистості, суспільства і держави, в захисті прав студентів. Студентське самоврядування є важливим фактором розвитку й модернізації суспільства, виявлення потенційних лідерів, вироблення в них навичок управлінської та організаторської роботи з колективом, формування майбутньої еліти нації.

Ефективне студентське самоврядування сприяє гармонійному розвитку навчального закладу. Завдяки студентським ініціативам можна визначати нові напрями розвитку позанавчальною діяльністю, вдосконалювати навчальний процес тощо. Розвинене студентське самоврядування може стати тим додатковим фактором, що впливає на вибір абітурієнтом навчального закладу. Також важливим є те, що випускники університетів із розвиненим студентським самоврядуванням необхідні роботодавцям, бо органи студентського самоврядування допомагають студентам виробити необхідні в роботі навички організації праці, самодисципліни, формування почуття відповідальності тощо.

Базуючись на підході А. С. Макаренка до визначення сутності педагогічного процесу як взаємного духовного збагачення педагогів і дітей в умовах сприятливого психологічного клімату взаємовідносин, загальної діалогічної культури, інтелектуальної співтворчості, ми розглядаємо розвиток духовного потенціалу педагога як завдання найбільшої значущості.

Постійну увагу у практичній діяльності та теоретичних узагальненнях А. С. Макаренко приділяв ролі учителя-наставника, а тому важливе значення концентрував на розробці змісту професійної підготовки учительських кадрів, працюючи за такими напрямками: широка загальна освіта незалежно від обраного профілю; програма загальної підготовки повинна бути культуровідповідною, відповідати «духу часу», науково цінною – відтворювати новітні досягнення науки і техніки; загальний рівень вихованості передбачав формування в майбутнього вчителя організаторських здібностей, вольових якостей, емоційної стриманості, обізнаності в галузі літератури, мистецтва, музики, виховання ввічливості, охайності, розвитком фізичної витривалості, усвідомленням потреби дотримуватися здорового способу життя. А. С. Макаренко наполягав на необхідності навчати майбутніх учителів таких «дрібничок» як сидіти, як вставати з стільця, як підвищувати тон голосу, як посміхатися, як користуватися мімікою, а щодо розробки змісту психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів – введення практикумів із різних аспектів виховної роботи, детальне вивчення особливостей формування учнівського колективу, свідоме опанування педагогічною технікою, навчання постановки голосу, артистизму, духовності педагога.

На нашу думку, розвиток духовного потенціалу педагога невідривно пов'язаний з його взаємодією з шкільним колективом і особистістю. Саме в духовній взаємодії відбуваються глибинні трансформації, утвердження духовних цінностей, самоактуалізація духовних здібностей і здатностей.

У свій час А. С. Макаренко зауважив на необхідність уведення занять із теорії моралі, поведінки, вирішення моральних проблем [2]. На нашу думку, такі бесіди необхідні і в сучасній школі, але необхідною умовою їх ефективності є розвинений духовний потенціал учителя. Ідеалом педагога А. С. Макаренко вважав професіонала, здатного розкрити дитині духовні багатства суспільства, виховувати так, щоб вона була не тільки прекрасним працівником, не тільки добропорядним громадянином, а щоб вона була щасливою людиною.

У сучасній науці питанням виховання щасливої дитини опікується наука феліксологія. Уміння виховувати щасливу людину передбачає здатність педагога самому бути щасливим, незважаючи на обставини, інших людей, стосунки з ними. Це перша вимога до духовного потенціалу педагога у взаємодії з колективом і особистістю.

Актуалізація духовного потенціалу педагога відбувається в атмосфері відвертості, відкритості, розкриття максимальних можливостей, духовних здібностей і вищих почуттів. Гармонійність і духовність учителя у процесі взаємодії з особистістю і колективом знаходить природний вияв у його інтонаціях, міміці, жестах, мові, духовному змісті висловлювань, педагогічному оптимізмі. Органічність духовного вияву учителя обумовлює непомітність і невимушеність впливу на особистість, на чому наполягав А. С. Макаренко.

На провідних ідеях А. С. Макаренка базуються такі способи впливу духовного потенціалу педагога у взаємодії з учнівським колективом як:

- спрямованість на розкриття здібностей, інтересів, потреб, творчого потенціалу дітей, визнання унікальності, неповторності кожної дитини;
- повага до дитини разом з відповідальністю та вимогливістю;
- забезпечення свободи вибору дитиною світоглядних поглядів, її незалежності від поглядів учителя;
- створення системи гуманних стосунків: піклування про зовнішні та внутрішні проблеми вихованців;
- надання дитині можливості досвіду відповідальності;
- постійний рух, спільна добротворча діяльність і творчість у колективі [5].

Педагогічна концепція А. С. Макаренка не заперечує ролі педагогічного таланту у виховній взаємодії, але провідним фактором її ефективності вихователь визначає педагогічну майстерність. Він стверджував, що «питання виховання вирішує педагогічна майстерність, яка заснована на вмінні та кваліфікації» [1], та підкреслював, що майстерність учителя не обов'язково потребує таланту, вона залежить від працездатності учителя, від його енергії, від любові до своєї справи.

За нашим глибоким переконанням, оволодіння педагогічною майстерністю доступне кожному педагогу за умови цілеспрямованої роботи над собою, вона формується на основі практичного досвіду. Проте не кожний досвід стає джерелом професійної майстерності – таким джерелом є тільки праця, усвідомлена з точки зору її сутності, цілей і технології діяльності.

Розвиваючи свою концепцію педагогічної майстерності, В. О. Сухомлинський писав: «Не забувайте, що ґрунт, на якому будується ваша педагогічна майстерність, – у самій дитині, в її ставленні до знань і до вас, учителя. Це – бажання вчитися, натхнення, готовність до подолання труднощів. Турботливо збагачуйте цей ґрунт, без нього немає школи» [4]. Говорячи про педагогічну майстерність, ми включаємо в це поняття знання всіх деталей виховного процесу.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Проведене дослідження дозволяє констатувати: ідеї А. С. Макаренка актуальні і в наш час, спрямовані на організацію спільної діяльності і праці з метою формування в освітньому закладі культурного середовища, яке стимулює цілісний розвиток кожної особистості, спонукає до саморозвитку і самоудосконалення, допомагає усвідомлювати, що основними умовами організації успішного навчально-виховного процесу є повноцінний демократичний стиль відносин у колективі між вихователями і вихованцями, в колективі вихованців; гармонізація інтересів колективу, суспільства, конкретної особистості; постійна динаміка перспектив; систематична робота, спрямована на формування персонально ціннісних традицій життя в колективі.

Подальшого наукового аналізу потребує вивчення питання форм і методів стимулювання студентства й молодих учителів до саморозвитку, самоудосконалення, самореалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макаренко А. С. Некоторые выводы из моего педагогического опыта / А. С. Макаренко // Педагогические сочинения: в 8 т. – М. : Педагогика, 1984. – Т.4. – 400 с.
2. Макаренко А. С. Вибрані педагогічні твори. Статті, лекції, виступи /

А. С. Макаренко. – Харків : Радянська школа, 1947. – 284 с.

3. Макаренко А. С. С любовью и тревогой : Сб. / Сост., вступ. ст., прим. А. К. Романовского, А. Т. Губко. – К. : Изд-во УСХА, 1989. – 368 с.

4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1969. – 247 с.

5. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : [монографія] / за ред. С. О. Сисоєва. – К. : ВІПОЛ, 2001. – 502 с.

РЕЗЮМЕ

Л. В. Пшеничная. Педагогические идеи А. С. Макаренко в современную практику.

В статье проанализировано педагогические идеи Великого педагога А. С. Макаренко в контексте современных образовательных реалий: всестороннее развитие и самоутверждение личности; формирование личностной зрелости; особенности профессиональной позиции педагога в контексте гуманистического образования; сосредоточено внимание на основных направлениях организации коллектива; воспитания детей в семье. Особое внимание уделено реализации молодежной политики и возрастающей роли институтов студенческого самоуправления как формы управления, при помощи которой студенты на уровне академических групп, факультета, института решают вопросы усовершенствования учебного процесса, развитие их познавательной деятельности, выявление потенциальных лидеров и вырабатывание у них навыков управленческой и организаторской работы с коллективом, формирование будущей элиты нации.

Ключевые слова: педагогическое наследие А. С. Макаренко, современные образовательные реалии, прогрессивные идеи предшественников, гуманистическая педагогика в современной школе, развитие личности, личностно сориентированное образование, организация коллектива, воспитание гармонически развитой личности, введение в практику педагогической науки воспитание детей в семье.

SUMMARY

L. Pshenychna. A. Makarenko's Pedagogical Ideas Into Today's Practice.

The main pedagogical ideas of the great pedagogue A. S. Makarenko in the context of modern reality are analyzed in the article. Among them: the development and self-affirmation of personality; forming of personality maturity; features of teacher's professional position in the context of humanistic education. Attention is concentrated on basic directions of collective organization, children's education of in a family. Special attention is paid to the youth policy realization and growing role of student self-government's institutes as a form of management, when students solve questions of improvement of educational process on the level of academic groups, faculty, institute; development of extracurricular activity, exposure of potential leaders and forming skills of administrative and organizational work, future elite of a nation formation.

Key words: A. S. Makarenko's pedagogical ideas, modern educational realities, progressive ideas of the precursors, humanistic pedagogy in modern school, personal development, humanistic self-oriented education, organization of the collective, education of a harmoniously developed personality, introduction into practice of pedagogical science of children's education in a family.